

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSE ENTOMOLOGISCHE VERENIGING

ISSN 0013-8827. Officiële afkorting (World List): Ent. Ber., Amst.

Deel 38

1 april 1978

No. 4

Adres van de Redactie:

B. J. LEMPKE, Plantage Middenlaan 64, 1018 DH Amsterdam — Nederland

INHOUD: C. DE JONG, Entomologische Notities 9: Gegevens over Nederlandse Neuroptera 3 (p. 49); — ANS HENDRIKSE: De lokhouding van stippelmot-wijfjes (Lep., Yponomeutidae) (p. 53). — J. E. F. ASSELBERGS, A contribution to the knowledge of the Lepidoptera fauna of Sámos (p. 55). — REMKO LEYS, On the biology of *Andrena ferox* Smith (Hymenoptera, Aculeata: Andrenidae) (p. 58). — WILLEM N. ELLIS, Pollen feeding of *Deuterostminthurus repandus* (Ågren) in the High Pyrenees, and some systematic notes (Collembola: Sminthuridae) (p. 61). — E. F. MARTYNOVA, *Uralaphorura*, a new name for *Uralia* Martynova, 1976 (Collembola: Onychiuridae) (p. 63). — Literatuur (p. 63, 64: B. J. LEMPKE; p. 64: L. P. S. VAN DER GEEST). — Korte mededelingen: p. 52: J. en O. HUISENGA; p. 57: nieuwe aanwinsten voor de bibliotheek; p. 60: J. P. C. BOOT).

Entomologische Notities 9: Gegevens over Nederlandse Neuroptera 3

door

C. DE JONG

ABSTRACT. — An additional list is given of Neuroptera taken by the author during 1974 and 1975, for the greater part on a strong light near his home in Bilthoven, together with some ecological details.

Na het bijzonder gunstige jaar 1973 heb ik, voor zover mij dit niet door ziekte werd belet, ook in 1974 en 1975 de Neuroptera, die in mijn bereik kwamen, wat nader kunnen bestuderen. Voornamelijk betreft het weer een aantal lichtvangsten te Bilthoven. Hieronder zijn natuurlijk een aantal soorten, welke wij ook in de vorige periode geregeld zagen en die we „gewoon” voor deze streek zouden kunnen noemen, maar daarnaast waren er ook enkele nieuwe verschijningen (De Jong, 1963, 1974).

Door omstandigheden kon gedurende de maand juli en een deel van augustus van beide jaren vrijwel niets gevangen worden. Door deze onderbreking in de vangsten is er weinig zinnigs te zeggen over eventuele meerdere generaties per jaar.

Aangezien er eigenlijk over de verspreiding van de diverse Neuroptera in Nederland nog vrij weinig bekend is, evenmin als over hun biotoop, hun verschijningstijd, e.d., heeft het vooralsnog zijn nut om zoveel mogelijk gegevens te verzamelen en vast te leggen, totdat we een redelijk overzicht daarvan kunnen verkrijgen. Voor kevers en vlinders is dit in de loop van de laatste 150 jaar inderdaad reeds op een zodanig uitgebreide schaal gebeurd, dat men thans wel ongeveer weet, hoe de verspreiding is, hoewel toch nog herhaaldelijk nieuwigheden opduiken en bovendien blijkt, dat bepaalde gebieden binnen onze grenzen nog vrijwel onbekend zijn wat hun fauna betreft. Mijn bijdragen zijn bedoeld om ook van de Neuroptera wat meer gegevens vast te leggen. Mijn verzameling zal te gelegener tijd naar het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden worden overgebracht. Gemakshalve voor later werk heb ik voor de vindplaatsen het code-cijfer toegevoegd, zoals dit gebruikt wordt door „European Invertebrate Survey, Neder-

land", zg. matrixnummer (UTM-grid), meestal tot een nauwkeurigheid van 1×1 km. Van onze onderhavige groep zijn momenteel nog geen groeps- of soortnummer vastgesteld. Het matrixnummer voor Bilthoven is 191.172. Ik neem mij voor om op mijn gedrukte vindplaatsetiketten voortaan deze nauwkeurige plaatsaanduiding in cijfers (extra) op te nemen.

Mijn collega, Dr. D. C. Geijskes, die zich reeds vele jaren met de studie van Neuroptera in de collecties van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden bezig houdt, was zo vriendelijk ons materiaal geheel te controleren, enkele correcties aan te brengen en bovendien enige nagekomen *Chrysopa*'s te determineren (det. G.) waarvoor ik mijn welgemeende dank betuig.

Bij de bewerking van het materiaal maakte ik wederom gebruik van de werken van Esben-Petersen (1929) en Killington (1936/7), maar bovendien van enige modernere literatuur, die inmiddels onder mijn aandacht was gekomen (zie literatuurlijstje).

Het in het volgende overzichtje gemelde materiaal werd verzameld door de heer D. A. Vestergaard en mijzelf, grotendeels op de lamp te Bilthoven (prov. Utrecht). Bij de overige vangsten elders in ons land betekent (V) = leg. Vestergaard en (J) = leg. De Jong.

Voor de volgorde der families en soorten werd de lijst aangehouden van Aspöck & Aspöck, 1964.

RAPHIDIDAE

Raphidia maculicollis (Stephens). — De „Kameelhalsvliegen", zoals hun uit het Duits overgenomen Nederlandse naam reeds vele jaren luidt, zijn altijd interessante dieren, zowel wanneer ze vliegen als wanneer ze lopen, door de vorm en de houding van hals (thorax) en kop. De larven leven vooral op Eiken. Onze drie vangsten zijn: één ♀ 30.V.1974 Vught (N.Br.) (matr. no. 24 17) (V) (det. G.); één ♂ 12.VI.1974 Dwingeloo (Dr.) (matr. no. 113.285) (J) (det. G.); één ♀ 25.VI.1974 (det. G.).

CONIOPTERYGIDAE

Conwentzia psociformis (Curtis). — Deze soort wordt als regel op loofbomen gevonden (mei tot augustus), voornamelijk op Eik, maar ook op vruchtbomen, doch er zijn ook meldingen van naaldbomen en dan met een voorkeur voor de Den. Hoewel de soort soms in massa optreedt op Eik en ook op vruchtbomen, zijn mij slechts twee dieren onder ogen gekomen van eind juni 1974.

HEMEROBIIDAE

Symphorobius pygmaeus (Rambur). — Deze soort schijnt wel tot de zeldzaamheden te moeten worden gerekend, voor heel Europa. Esben-Petersen meldt één exemplaar uit Denemarken, gevangen op 10.VII.1910! Wij vingen één ♂ op 3.IX.1974. De soort schijnt aan Eik gebonden te zijn. Berland noemt haar voor Frankrijk niet. In de lijst van Aspöck & Aspöck 1969 wordt de soort wel genoemd, niet in hun eerdere publicatie (1964).

Boriomyia betulina (Ström). — Volgens Esben-Petersen houdt deze vrij algemene soort zich waarschijnlijk zowel op loofhout als op naaldbomen op. In 1974 bestond in mei/juni onze vangst uit slechts drie ♀, in september uit één ♂ en zes ♀. Voor 1975 zijn de getallen: april twee ♂ en één ♀, en september vijf ♀.

Boriomyia concinna (Stephens). — Over deze soort is nog vrij weinig bekend. In Denemarken wordt zij door Esben-Petersen tot de zeldzaamheden gerekend met verspreide vindplaatsen in het hele land, gebonden aan *Pinus*. Van Bilthoven kan ik één ♂ en één ♀ melden van 13.VI.1974.

Hemerobius humulinus Linnaeus. — Deze bewoner van loofbomen schijnt in Denemarken algemeen te zijn. De larve leeft van Psylliden. In de periode 1974/75 vingen wij slechts één ♂ 13.V.1974 en één ♀ 28.IX.1975.

Hemerobius stigma Stephens. — Deze soort is gebonden aan naaldbomen met een voorkeur voor *Pinus*. Berland meldt enige generaties per jaar en zelfs imagines tot in de winter. De eieren wor-

den op de naalden afgezet. Onze vangsten beperken zich tot vier ♂ en drie ♀ in mei/juni 1974.

Hemerobius nitidulus Fabricius. — In 1974 zien we deze soort vanaf begin mei met enkele ♂ exemplaren optreden. Dan in augustus drie ♀ en in september een top van 20 exemplaren, waarvan vier ♂. Voor 1975 ligt de verdeling ongeveer hetzelfde, nl. mei/juni vier ♂ en twee ♀ en een tweede topje in september met vijf ♂ en twee ♀. Deze soort zit voornamelijk op naaldbomen, speciaal op *Pinus sylvestris* L.

Hemerobius micans Olivier. — Slechts één ♀ werd gevangen op 20.IX.1975 (det. G.). Door Berland (1962) wordt deze soort voor heel Europa als gewoon opgegeven op loofbomen.

Hemerobius lutescens Fabricius. — Evenals de vorige soort op loofbomen. De eieren worden afgezet op de randen van het afgevallen blad. Volgens Esben-Petersen heeft deze soort een voorkeur voor Beuk. Zowel voor 1974 als voor 1975 bestonden onze vangsten uit een enkel ♂ exemplaar in mei en een paar exemplaren in augustus, te weten twee ♂ in 1974 en twee ♀ in 1975.

Micromus variegatus (Fabricius). — Berland (1962) geeft op: „Toute l'Europe, commun”. In Denemarken werd de soort voornamelijk op Cupuliferen gevonden, o.a. de Hazelaar. Bij de lichtvangst te Bilthoven is natuurlijk de herkomst moeilijk na te gaan, doch mij zijn daar geen Hazelaarstruiken bekend. We vingen er één ♀ op 12.VIII.1974. Een paartje werd bemachtigd te Linde (Dr.) (matr. no. 135.287) (J) in een elzenbosje. Volgens mondelinge mededeling moet er toen op ± 300 m. afstand in 1974 nog wel een hazelaar hebben gestaan.

CHRYSOPIDAE

Chrysopa flava (Scopoli). — Deze fraaie vorm, die een uitgestrekt verspreidingsgebied heeft: Europa, Noord-Afrika en Noord-Amerika, schijnt volgens Berland slechts één generatie per jaar te hebben. De prepupa overwintert in de cocon. Imagines in mei en juni (zelden in juli). Dit wordt gedeeltelijk door mijn materiaal bevestigd: twee exemplaren omstreeks half juni 1975, maar twee andere exemplaren schijnen Berland tegen te spreken: één van 30.VII.1975 (det. G.) en één van 9.IX.1975, wat misschien in de richting van een tweede generatie zou kunnen wijzen. Deze soort leeft op loofbomen, vaak in tuinen.

Chrysopa carnea Stephens. — Deze gaasvlieg is hier in Nederland wel de algemeenste. Men kan haar het hele jaar door vrijwel overal aantreffen. Een speciaal verschijnsel is, dat de oudere, overwinterende exemplaren van kleur veranderen en van groenachtig overgaan in rossig bruin. Deze wintervorm werd door J. E. Stephens beschreven. Later is de groene vorm door A. Schneider als aparte soort onder de naam *Chrysopa vulgaris* beschreven, onder welke naam we haar bij Esben-Petersen nog tegenkomen. Volgens Berland heeft ze twee generaties per jaar, waarvan de tweede overwintert. Onze vangsten zijn daarmee wel in overeenstemming. Met uitzondering dus van de maanden juli en augustus, toen er niet verzameld werd, zijn de vangsten te Bilthoven alle op licht geschied: mei/juni 1974 twee exemplaren; sept./okt. 1974 vier exemplaren; april 1975 vier exemplaren; mei/juni 1975 elk twee exemplaren; sept. 1975 23 exemplaren, en okt./nov. 1975 elk één exemplaar. Deze laatste twee te Amersfoort (matr. no. 180.180) (V).

Chrysopa albolineata Killington. — Berland's opgave is: „Een dier van juni/juli, van loofhout”. Onze gegevens zijn: 1973 één exemplaar op 17 augustus; 1974 één exemplaar op 25 juni, één op 13 juli, één op 8 sept.; 1975 acht exemplaren op 30 juli (det. G.). De vangsten van aug. '73 en sept. '74 springen er dus iets uit. Volgens Berland is de soort vrij gewoon in Europa. Esben-Petersen meldt haar echter als de zeldzaamste van Denemarken. Voor ons land geldt naar mijn mening Berland's opvatting.

Chrysopa flavifrons Brauer. — Deze wijd verspreide soort leeft, behalve op coniferen, ook op bladverliezende bomen. Onze vangsten zijn deels in overeenstemming met de gegevens van Berland als zouden de imagines te vinden zijn van juni tot augustus, met de mogelijkheid van een tweede generatie. In 1974 kregen we drie exemplaren half september op licht. In 1975 waren er 9 op 30.VII en één op 9.IX. De vangsten van september zouden dan mogelijk tot een tweede generatie kunnen behoren.

Chrysopa ventralis Curtis. — Deze soort, die zowel op coniferen als op loofhout wordt gevonden,

heeft een groot verspreidingsgebied in Europa en schijnt volgens Berland vrij gewoon te zijn. Wij kregen slechts drie exemplaren in handen eind juli 1975 (det. G.).

Chrysopa ventralis Curtis, f. *prasina* Burmeister. — Esben-Petersen meldt *ventralis* Curtis als zeldzamer dan *prasina*, die hij als een aparte soort beschouwt. Van deze forma zagen wij vier exemplaren, ook eind juli 1975 (det. G.).

Chrysopa septempunctata Wesmael. — Van deze soort, waarvan de larven leven op loofbomen, meest Eik, maar in tuinen ook op vruchtbomen en in hagen, kwam mij in de periode 1974/75 maar één exemplaar onder ogen (15.VI.1974). Berland vermeldt, dat de soort twee generaties per jaar vertoont. De verspreiding betreft Europa, Azië, (U.S.S.R., Indië, China, Japan) en Noord-Afrika.

Chrysopa perla Linnaeus. — Gewone soort op diverse loofbomen, vaak in tuinen. Algemeen voorkomend, maar vreemd genoeg kreeg ik in Bilthoven slechts twee exemplaren in handen, één op 21.VI.1974 en één op 14.VII.1975. Andere vangsten waren twee exemplaren op 10 en 14 juni 1974 te Spier (Dr.) (matr. no. 114.289) (J), en twee exemplaren op 20.V.1975 bij Kampina (N.Br.) (matr. no. 253.176) (V).

LITERATUUR

Aspöck, H. & U. Aspöck, 1964. Synopsis der Systematik, Ökologie und Biogeographie der Neuropteren Mitteleuropas im Spiegel der Neuropteren-Fauna von Linz und Oberösterreich, sowie Bestimmungs-Schlüssel für die Mitteleuropäischen Neuropteren. — *Naturk. Jb. Stadt Linz* 1964: 127—282, 155 figs., 2 tab.

———, 1969. Die Neuropteren Mitteleuropas. — *Naturk. Jb. Stadt Linz* 1969: 17—68, figs. 1—23.

Berland, L. 1962. Atlas des Névroptères de France, Belgique, Suisse. — *Nouv. Atlas Ent.* 5: 1—158, 68 figs., 4 pls.

Esben-Petersen, P., 1929. Netvinger og Skorpionfluer. — *Danm. Fauna* 33: 1—134, 90 figs.

Fraser, F. C., 1959. Mecoptera, Megaloptera and Neuroptera. — *Handb. Ident. brit. Ins.* 1(12/13): 1—40, 15 figs.

Jong, C. de, 1963. Entomologische Notities VI. — *Ent. Ber., Amst.* 23: 145—150.

———, 1974. Entomologische Notities VII. — *Ent. Ber., Amst.* 34: 112—113.

Killington, F. J., 1936/1937. *A monograph of the British Neuroptera*: 1: I—XIX, 1—269, pl. 1—15; 2: I—XII, 1—306, pl. 16—30. Ray Society, London.

Lems, K., z.j. *Gaasvliegtabel*: 1—4, 10 figs. Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie, Amsterdam.

Bilderdijklaan 69, 3723 DB Bilthoven, Nederland.

VILLA PANISCUS (ROSSI) (DIPT., BOMBYLIIDAE). Op 14 augustus, één van de weinige werkelijk zomerse dagen van 1977, zaten wij in gezelschap van een gast heerlijk op ons balkon van de zon te genieten. De lichtgele pantalon van onze gast bleek grote aantrekkingskracht op een vlieg uit te oefenen. Na enige malen heen en weer te hebben gevlogen zette het dier zich op één van de broekspijpen neer. Ik vroeg onze gast zich vooral niet te bewegen, terwijl ik als de wind een vangfles haalde. Zonder moeite kon die over de vlieg worden gestulpt, waarna het bij nadere beschouwing geen zweefvlieg bleek te zijn, waarvoor ik het dier aanvankelijk hield, maar een prachtige wolzwever en wel *Villa paniscus* (Rossi), die volgens de Wetenschappelijke Mededelingen No. 46 (januari 1963) door V. S. v.d. Goot na 1900 nog maar weinig zou zijn gevangen. Het betrof hier een mooi gaaf mannelijk exemplaar.

J. en O. Huisenga, Klieverink 327, 1104 KC Amsterdam.